

Stjecanje i razvijanje kompetencija učiti kako učiti

Žigo, Ozana

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:364547>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-08**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

OZANA ŽIGO

STJECANJE I RAZVIJANJE KOMPETENCIJE UČITI KAKO UČITI

Završni rad

Pula, rujan, 2018.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

OZANA ŽIGO

STJECANJE I RAZVIJANJE KOMPETENCIJA UČITI KAKO UČITI

Završni rad

JMBAG: 03030605837, redoviti student

Studijski smjer: Preddiplomski stručni studij Predškolski odgoj

Predmet: Teorijske osnove metodike upoznavanja okoline i početnih matematičkih pojmova

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Pedagogija

Znanstvena grana: Opća pedagogija

Mentor: doc. dr. sc. Marina Diković

Pula, rujan, 2018.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani _____, kandidat za prvostupnika _____ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, _____ dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom

_____ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

Sadržaj

Uvod	5
1. Kompetencije	6
1.1. Razvoj pojma kompetencije	6
1.2. Pedagoško određenje pojma kompetencija	7
1.3. Razvoj kompetencija	8
1.4. Kompetencije u nastavnim programima	10
2. Predškolsko dijete	12
2.1. Učenje kao autentična kreacija djeteta u okruženju za učenje	12
2.2. Kurikulum dječjeg vrtića	12
2.3. Karakteristike poticajnog okruženja	14
2.4. Samoinicirane i samoorganizirane aktivnosti djece	15
2.5. Suradnja i suradničko učenje djece.....	16
2.6. Uključivanje odgojitelja u aktivnosti djece	16
2.8. Dijete u središtu oblikovanja odgojno-obrazovnog procesa	17
2.9. Zadaci kognitivnog područja	18
2.10. Zadaci afektivnog područja	18
2.11. Zadaci psihomotoričkog područja.....	19
2.12. Zadaci ponašajnog područja.....	19
3. Odgojitelj.....	20
3.1. Kompetencije odgojitelja	20
3.2. Slika o djetetu	21
3.3. Osobna motivacija odgojitelja	23
4. Kako uspješno učiti	24
4.1. Motivacija	24
4.2. Koncentracija	24
4.3. Obrazovanje	25
4.4. Odgoj i obrazovanje za održivi razvoj	26
5. Metodologija istraživanje	28
5.1. Cilj istraživanja	28
5.2. Postupak istraživanja.....	28
5.3. Uzorak	28
5.4. Instrument	28
6. Zaključak	38
7. Popis literature	39

8. Prilog	41
9. Sažetak	42
10. Abstract	43

Uvod

U ovom završnom radu prikazano je kako djeca stječu i razvijaju kompetencije, uče kako učiti ali i uloga odgojitelja¹ koji im omogućava i stvara uvjete za učenje.

Kompetencije se odnose na proces usvajanja znanja, vještina, stavova, sposobnosti kako će se riješiti određeni problem, organizirati aktivnost ili igru. Kompetencija učiti kako učiti potiče planiranje, organiziranje i samoinicirano učenje. Odgojiteljeva zadaća je poticati djecu da kroz igru samostalno uče, dolaze do novih rješenja, osmišljavaju i planiraju aktivnosti. Također, odgojitelj treba omogućiti djeci takvo okruženje koje će ih potaknuti na samostalno istraživanje, osmišljavanje, planiranje, organiziranje aktivnosti putem kojih stječu kompetencije učiti kako učiti. Djeca počinju učiti jednostavnije stvari pa prema težima, stoga bi i materijal koji im se nudi morao biti takav. Vrijeme u kojem dijete uči i motivacija za učenje su bitni čimbenici za učenje, kako bi steklo naviku i zainteresiranost za određeni sadržaj. Dječji vrtić kao zajednica koja uči osigurava djeci cjelovita iskustva igre i učenja u zajednici vršnjaka, stjecanje kvalitetnih iskustava života u zajednici s drugom djecom i odraslima, odgoja i obrazovanja, emocionalne i socijalne kompetencije, digitalne kompetencije, komunikaciju na stranom i materinskome jeziku, matematičke kompetencije, kompetencije učiti kako učiti. Odgojitelj je tu da kontinuirano prati dijete i njegov proces učenja i razvijanja, zapaža poteškoće u učenju i pomaže djetetu samo kada mu je to potrebno, da mu podršku i pohvali ga za trud i uspjeh (Slunjski, 2008).

Cilj istraživanja u ovome radu je ispitati roditelje na koji način njihova djeca uče, stječu nove vještine, uče istraživati, na koji način pokazuju svoje osjećaje i želje te kako se ponašaju u određenim situacijama.

¹ Termin se odnosi na muški i ženski rod.

1. Kompetencije

1.1. Razvoj pojma kompetencije

Riječ kompetencija dolazi od latinske riječi „competere“, nastale od „cum“ i „ptere“ što u prijevodu znači ići prema, težiti prema određenom cilju (Zingarelli, 2005:408). Riječ kompetencija označava područje u kojem osoba posjeduje raznovrsna znanja i iskustva. Pojam se definira kao sposobnost i stručnost neke osobe (Anić, 2004:596), spremnost učitelja/odgojitelja da pripremi učenika, predškolsko dijete, ali i sebe za cjeloživotno obrazovanje. To je sposobnost koja proizlazi iz stečenih znanja i mnogobrojnih iskustva osobe. Kompetentna je ona osoba koja ima znanja, sposobna je, ima autoritet i upućena je u neko područje. Riječ „kompetentan“ označava osobu koja po svom znanju ima pravo raditi, rješavati, nadležna je i ovlaštena, osposobljena je i ima pravo suditi o nečemu. Takva osoba djeluje odgovorno i prema pravilima te su tražene, pouzdane, cijenjene, priznate na ekonomskom i socijalnom planu. One posjeduju komunikativnost, znanje, ovlaštenost i osposobljenost (Tatković, Močinić, 2012).

Pojmovi kompetentnost i kompetencije nemaju isto značenje. Kompetentnost ili stručnost označava sposobnost korištenja vještina i znanja prilikom rješavanja nekog problema ili zadatka, prilikom obavljanja različitih radnih aktivnosti. U sociologiji rada ističe se kako je kompetentna osoba pojedinac čiji se potencijali i vještine usavršavaju raznim postupcima. Na takav način dolazi do usvajanja određenih kompetencija i ponašanja potrebnih za uspješno obavljanje nekog posla (Tatković, Močinić, 2008).

Pojam kompetencije se odnose na sposobnosti suočavanja sa složenim zahtjevima, korištenje osobnih resursa u različitim situacijama, skup povezanih znanja, vještina, stavova i drugih sposobnosti koje omogućavaju uspješno rješavanje zadataka i aktivnosti. Školovanjem i razvojem pojedinca kompetencije se mogu poboljšati i unaprijediti. Glavne sastavnice kompetencije uključuju:

- znanje
- sposobnosti
- vještine
- stavove
- osobne karakteristike (Tatković, Močinić, 2012).

1.2. Pedagoško određenje pojma kompetencija

U pedagogiji kompetencija označava složeni pojam koji može izražavati

- karakteristike i obilježja pojedinca, odnosno njegovo znanje, vještine, sposobnosti, stavove pomoću kojih efikasno i brzo rješava problemske zadatke ili omogućuju provedbu neke aktivnosti.
- Sposobnosti, vještine, znanja, i stavove potrebne za ostvarivanje profesionalne uloge (Tatković, Močinić, 2012).

Prema Bežen (2008: 26-27) pojam kompetencija ima višestruko značenje:

- usvaja se iz zadatka koji treba obaviti
- sadrži socijalne, motivacijske, kognitivne i voljne značajke
- potrebno je učenje i vježba kako bi se postigla
- složena je, prema tome omogućava da se zadatak provede u cijelosti.

Pojam kompetencija ima široko značenje. Obuhvaća znanje, psihološke, društvene, socijalne i iskustvene čimbenike. Ona se ne odnosi samo na integriranje umijeća i znanja već se znanje usmjerava na kogniciju, a kompetencija na osposobljenost za izvođenje neke aktivnosti. Izvođenje neke aktivnosti je kompetentno ako znamo što činimo i zašto to činimo. Podrazumijeva povezivanje znanja iz različitih područja i znanosti, primjenu u prirodnim društvenim uvjetima i konkretnim situacijama. U obrazovanju ne govorimo samo o stjecanju vještina i metodama učenja, nego se kroz cijeli taj proces razvijaju i stječu kompetencije (Bežen, 2008: 26-27). Pedagoškom određenju pojma kompetencija najviše odgovara holistički ili integrativni pristup, drugim riječima, kompetencije su cjeloviti skup znanja, sposobnosti, osobni stavovi, osobine ličnosti i sl. One bitno određuju pojedinca i one su temelj za postizanje kompetencija. Uspješno rješavanje problema u poznatim i nepoznatim situacijama pripisujemo stečenim kompetencijama, znanju, sposobnostima i vještinama (Tatković, Močinić, 2012).

1.3. Razvoj kompetencija

*Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje*² (2014) je odgojno-obrazovni dokument koji sadrži bitne značajke odgoja i obrazovanja djece te one ujedno služe za razvoj različitih odgojno-obrazovnih ideja i koncepcija u odgojno-obrazovnoj ustanovi. U nacionalnom kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje glavni cilj je učenje i cjelovit razvoj djeteta, razvoj njihovih kompetencija, poticanje samoorganiziranih aktivnosti djece, ostvarenje jednakih prava za svu djecu, mora biti fleksibilan, surađivati s roditeljima, uvažavati suvremeno shvaćanje djeteta. Dijete je cjelovito biće stoga moramo prihvatiti njegovu želju za istraživanjem, otkrivanjem, pronalaženjem i učenjem. Također moramo prihvatiti njegovo integrirano učenje, njegov način učenja, proces, razmišljanje i zaključivanje. Zaštita, njega, odgoj i obrazovanje su bitni segmenti odgojno-obrazovnog procesa i trebaju biti prisutni u svakodnevnim aktivnostima i zajedničkog življenja u zajednici. Prema *Nacionalnom kurikulumu* važno je istaknuti kompetencije za cjeloživotno učenje koje potiču na kontinuirani i cjeloviti razvoj a ne na djelomični. Dijete treba imati više različitih kompetencija kako bi uspješno izvršilo aktivnost. Svako dijete se promatra i potiče posebno jer se kompetencije i razvojne mogućnosti djece jednake kronološke dobi razlikuju. Posebnu pažnju pridaje se kompetencijama koje su važne za razvoj svih ostalih, a to su samopoštovanje, samopouzdanje i pozitivna slika o sebi.

Nacionalni kurikulum se temelji na kompetencijama prema Europskom referentnom okviru za cjeloživotno učenje³:

1. Komunikacija na materinskome jeziku
2. Komunikacija na stranim jezicima
3. Matematičke kompetencije i osnovne kompetencije u prirodoslovlju
4. Digitalna kompetencija
5. Učiti kako učiti
6. Socijalna i građanska kompetencija
7. Inicijativnost i poduzetnost

² Dostupno na: <http://www.azoo.hr/images/strucni2015/Nacionalni-kurikulum-za-rani-i-predskolski-odgoj-i-obrazovanje.pdf>, (pristupljeno 5. kolovoza 2018.)

³ Dostupno na: file:///C:/Users/Ozy/Downloads/preporuka_eu_par_hrv.pdf, (pristupljeno 18. rujna 2018.)

8. Kulturna svijest i izražavanje

1. Komunikacija na materinskome jeziku – dijete još od rane dobi treba poticati na pravilno usmeno izražavanje, bilježenje vlastitih misli, osjećaja, doživljaja i iskustava u različitim aktivnostima kako bi se ojačala komunikacija na materinskome jeziku. Potiče ih se na različito bilježenje i ostvarenje vlastitih ideja i želja te njihovoj praktičnoj primjeni, na važnost i korisnost pisanja i komuniciranja. Za ovu kompetenciju potrebno je stvoriti bogato jezično okruženje i planirati aktivnosti u kojima će djeca međusobno komunicirati s drugom djecom i odraslima.
2. Komunikacija na stranim jezicima – u ranoj predškolskoj dobi dijete počinje usvajati strani jezik tako što je on zastupljen u svakodnevnim aktivnostima, ne provodi se posebnim metodički oblikovanom postupku. Treba omogućiti učenje u kojem dijete usvaja, razumije i smisleno koristi strani jezik, te se upoznaje s različitim kulturama.
3. Matematičke kompetencije – odnosi se na matematičko rješavanje zadataka, logičko zaključivanje, rješavanje problema. Prirodoslovna kompetencija razvija se istraživanjem, postavljanjem pitanja, otkrivanjem prirodnog okruženja i korištenjem usvojenih znanja u svakodnevnom životu. Razvija se u odgojno-obrazovnom procesu gdje se ističu samoorganizirane aktivnosti djece.
4. Digitalna kompetencija – razvija se upoznavanjem i shvaćanjem informacijsko-komunikacijske tehnologije i njezinim svakodnevnim korištenjem u aktivnostima. Razvija se u takvom odgojno-obrazovnom procesu gdje je djeci omogućeno korištenje računala u aktivnostima i realizaciji obrazovnog proces.
5. Učiti kako učiti – kompetencija koja se razvija uključivanjem djeteta u planiranje i organiziranje vlastitog učenja. Odgojitelj usmjerava pozornost na sadržaj učenja i proces učenja, potiče i omogućava da dijete razvije svoju strategiju učenja i rješavanja problema. Ova se kompetencija razvija u takvom odgojno-obrazovnom procesu koja omogućava samoregulirajuće aktivnosti i samomotiviranost, a na nju utječu različite aktivnosti koje moraju biti zanimljive djeci.
6. Socijalna i građanska kompetencija – odgojitelj potiče djecu na odgovorno ponašanje, toleranciju, međusobno uvažavanje, tolerantan odnos prema drugima, pomaganje i poštivanje drugih, prihvaćanje različitosti. Odgojitelj treba stvoriti poticajno okruženje u kojem djeca iznose i argumentiraju svoje ideje,

zaključke te im omogućava donošenje odluka koje se odnose na život u vrtiću, na grupnu suradnju i zajedničko donošenje odluka.

7. Inicijativnost i poduzetnost – podrazumijeva djetetovu sposobnost iznošenja vlastitih misli i osjećaja, ideja i njihovo ostvarenje u različitim aktivnostima. Djetetu se omogućuju samoorganizirane aktivnosti, stvaralaštvo, planiranje i vođenje vlastitih aktivnosti ali i spremnosti preuzimanje rizika. Na taj način dijete stječe samopouzdanje i samopoštovanje kao važan sukonstruktor kurikuluma.
8. Kulturna svijest i izražavanje – razvija se kroz glazbene, plesne, kazališne, čitalačke aktivnosti u kojima se potiču emocije, izražavanje ideja, stvaranje svijesti o kulturnoj baštini koja ih okružuje ali i u svijetu. Važno je stvoriti sposobnost djece za razumijevanje i poštivanje tuđe kulture, jezične raznolikosti. Naglasak se stavlja na estetske standarde te djeca prerađuju svoje doživljaje i iskustva kroz umjetničke aktivnosti.

1.4. Kompetencije u nastavnim programima

Prema autoricama Tatković i Močinić (2012) kompetencije u nastavnim programima podrazumijevaju 6 čimbenika:

1. Pismenost kao bitan čimbenik za buduće učenje uključuje sposobnosti razumijevanja i uporabe pismenih informacija i tekstova koji služe za postizanje osobnih ciljeva za usvajanje znanja, novih informacija i razvoja vlastitih potencijala i sposobnosti njihova korištenja. Pismenost se odnosi i na razumijevanje i shvaćanje matematičkih pojmova i pitanja u različitim situacijama te sama uporaba i korištenje matematike u rješavanju problemskih zadataka.
2. ICT – informatičko-komunikacijska tehnologija se odnosi na razumijevanje i uporabu tehnologije (računala i medija) kao sredstva za učenje i komuniciranje. Tehnologija u svijetu se brzo mijenja i napreduje, bez nje je život danas nezamisliv. Djeca su okružena telefonima, mobitelima, televizijom, video igrama, elektroničkom poštom te se moraju prilagoditi digitalnom okruženju. Dijete putem računala uči, komunicira, igra se, čime se usavršava, njegov razvoj čini zanimljivijim, kreativnijim. Odgojitelji trebaju imati znanja, biti stručni, sposobni i spremni djeci pružiti i omogućiti pravilnu uporabu računala

u ograničenom vremenu kako ne bi imali loš učinak i loše utjecali na djetetov razvoj (Tatković, Ružić-Baf, 2010).

3. Strani jezici kao poticaj na otvorenost i povezanost u svijetu, razumijevanje i upoznavanje tuđe kulture i komuniciranje s drugima. Ono obogaćuje naš rječnik, povećava razinu znanja i mogućnost zapošljavanja. Pomaže u usvajanju socijalnih, osobnih i radnih kompetencija te korištenje samog jezika u slobodno vrijeme.
4. Znanstvena znanja se odnose na sposobnost korištenja usvojenih znanja, tehničkih i matematičkih pojmova. Sposobnost razumijevanja općih znanja omogućava sposobnosti rješavanja problema, razmišljanja, propitkivanja i analize, donošenja zaključaka i osobnog mišljenja te donošenje odluka. Nedostatak znanja predstavlja posljedice u zapošljavanju u brojnim područjima i nemogućnost rješavanja problema.
5. Prenosive kompetencije koje nisu vezane za određenu disciplinu, kao što su kreativnost, motivacija, rad u grupi, učiti kako učiti, komuniciranje.
6. Socijalne kompetencije se odnose na obrazovanje za građanstvo. Prvenstveno se misli na poznavanje prava i dužnosti građanina, pridržavanje tih prava i truda kako bi se održala zajednica i mir (Tatković, Močinić, 2012).

2. Predškolsko dijete

2.1. Učenje kao autentična kreacija djeteta u okruženju za učenje

Dijete nova znanja nadograđuju na već izgrađeni koncept znanja. Svoje znanje izgrađuju, rekonstruiraju, ponovo propituju, provjeravaju i odbacuju ono što više nema smisla. Prema Vasta i suradnicima (1997) dijete kao mislilac je u stanju stvarati svoje ideje i provjeravati vlastite pretpostavke u komunikaciji s drugima. Dijete neprekidno istražuje svijet oko sebe i pokušava ga razumjeti. Svako dijete uči na drugačiji način, svako ima svoju metodu i načine učenja, stoga podrška odgajatelja treba biti individualizirana za svako pojedino dijete. Veliki utjecaj na učenje ima i socijalno okruženje, ona zajedno uče s drugom djecom. Slunjski (2008) učenje smatra procesom u kojem dijete uči zajedničkim iskustvom rješavanja problema s drugima. Odgajatelj mora organizirati socijalno okruženje koje omogućuje različite socijalne interakcije djece različite dobi (Slunjski, 2008).

2.2. Kurikulum dječjeg vrtića

Kurikulum vrtića je odgojno-obrazovna cjelina koja se planira, razvija, izgrađuje i nadograđuje, stoga utječe na kvalitetu življenja, socijalno okruženje, komunikaciju i suradnju s roditeljima. Kurikulum vrtića se sukonstruira, oblikuje i stvara s obzirom na specifičnosti te ustanove i njezinu kulturu koja ga okružuje, utječe na proces rada, razmišljanje organiziranje rada. Prostorno materijalno okruženje od uvelike je važnosti koje se svakodnevno treba unaprjeđivati i mijenjati u skladu s interesima djece. Dijete je istraživač od malih nogu i aktivni stvaratelj znanja. Shvaćanje i razumijevanje djetetovih želja i potreba olakšat će ostvarenje tog kurikuluma. (Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje 2014).

Kurikulum vrtića temelji se na suvremenom shvaćanju djeteta gdje je njegov razvoj cjelovit. Kvaliteta njihova življenja u vrtiću od uvelike je važnosti jer odgojitelji posvećuju veliku pažnju organizaciji odgojno-obrazovnog procesa vrtića. Učenje djeteta je integrirano što znači da dijete uči cjelovito a ne rascjepkano po predmetnim područjima. Odgojno-obrazovni proces zahtjeva prilagodljivost različitim potrebama,

sposobnostima i željama djece. Kako bi vrtić bio mjesto integriranog razvoja kontinuirano treba stvarati primjereno odgojno-obrazovno okruženje u kojem djeca mogu izraziti svoje misli, osjećaje, istraživati, komunicirati s drugom djecom i odgojiteljima, surađivati s roditeljima. Svaka aktivnost treba poticati cjeloviti razvoj djeteta te poticati rast na svim područjima:

- društvenim
- emocionalnim
- fizičkim
- kognitivnim

Djeca uče kroz igru i različite didaktičke materijale koji ih potiču na aktivno sudjelovanje i istraživanje osobnih potencijala. Takvim radom osnažuje se samoorganizacijski, istraživački i otkrivački duh djeteta. Vrtić je organizacija u kojoj djeca mogu izraziti sve svoje istraživačke potencijale. Slobodan izbor aktivnosti potaknuti će djecu na samostalno otkrivanje i rješavanje problema.

Nacionalni kurikulum ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja ističe da je dijete aktivni stvaratelj vlastitog razvoja, kulture, odgoja i učenja. Dijete je individua koja ima svoje specifične potrebe, želje, posebnosti i jedinstvene kvalitete. Također djeca s posebnim potrebama ravnopravni su članovi zajednice te su uključeni u sve aktivnosti vrtića. Vrtić je mjesto u kojem se trebaju razvijati kvalitetni odnosi, suradnja i tolerancija. Odgojitelj djeci treba osigurati jednakost prava, poštivati različitost djece i njihovih obitelji, razvijati ozračje u kojem se djeca međusobno poštuju, fleksibilan pristup u stvaranju plana i programa odgojno obrazovnog procesa.

Vrtić polazi od shvaćanja djeteta kao cjelovitog, kreativnog i aktivnog bića sa svim svojim stvaralačkim potencijalima. Djeca svoje misli, osjećaje, potencijale, i različita shvaćanja izražavaju likovnim, grafičkim, verbalnim i gestikulacijskim načinom. Kreativnost je sastavni dio odgojno-obrazovnog procesa i uključen je u cjelokupni proces vrtića. Djecu se potiče na korištenje različitih izražajnih medija, na izražavanje vlastitih ideja, iskustva i emocija povezanih sa umjetničkim područjem, potiče se kreativno stvaranje te se pažnja usmjerava na proces stvaranja a ne na krajnji rezultat.

Dijete je aktivni građanin zajednice i u skladu s tim aktivno sudjeluje u oblikovanju života zajednice vrtića, zajedno sa svojom obitelji. Sva prava djeteta ističu se u *Konvenciji o pravima djeteta*. Građanske kompetencije razvijaju se poticanjem razvoja kritičkog mišljenja te ohrabriranjem djece na samostalno donošenje odluka. Takvim načinom rada djeca se razvijaju u aktivne, odgovorne i odlučne osobe (Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje 2014).

2.3. Karakteristike poticajnog okruženja

Da bi djeca mogla kvalitetno učiti okruženje mora biti poticajno, bogato i kvalitetno. Raznovrsni didaktički materijali i sredstva moraju biti primjereni dobi djeteta, isto tako poticati ih na istraživanje različitih područja, igru, otkrivanje i rješavanje problema, eksperimentiranje, konstruiranje znanja i razumijevanje. Centri aktivnosti djeci omogućavaju druženje u manjim skupinama i time im se olakšava komunikacija ali i slobodan izbor aktivnosti. U svakom centru moraju biti ponuđeni materijali koji su predviđeni za određeno područje kako bi dijete točno znalo i razumjelo njegovu svrhu. Prostor treba biti opremljen materijalima koji potiču na razmišljanje, logičko zaključivanje. Treba voditi brigu da materijala i sredstava ima dovoljno, da su stalno dostupni kako bi odgovarali različitim interesima i željama djece i tako omogućilo stalno učenje i razvoj. Organizacija prostora treba biti takva da potiče komunikaciju i interakciju među djecom, omogućiti slobodno kretanje po sobi da se mogu kvalitetno družiti i razvijati socijalnu kompetenciju (Slunjski, 2008). Kvaliteta međusobnih odnosa djece i odraslih jedan je od preduvjeta kvalitete odgojno-obrazovnog procesa. Suradnja i rad s djecom mlađe dobne skupine potiče djecu na međusobno uvažavanje, pomaganje i zajedničko pronalaženje i istraživanje novih ideja i spoznaja. Govorno – komunikacijski aspekt uključuje interakciju djece s drugom djecom i odraslima pa se na taj način aktivno uči (Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, 2014).

Prema Slunjski (2008), „prostor koji nas okružuje utječe na to kako se osjećamo, kako razmišljamo i kako se ponašamo i zapravo dramatično utječe na kvalitetu našeg života. Dapače, sve što radimo, prostorno okruženje nam može olakšati ili otežati.“ Prostor mora biti opremljen i organiziran tako da potiče učenje i maštu djeteta.

Namještaj i materijali moraju biti veselih i šarenih boja, estetski primamljiva kako bi zainteresirali djecu i poticala ih na igru, kako bi razvijala kreativnost i maštu. Kod uređenja prostora treba voditi brigu da se dijete može opustiti, proživjeti obiteljsku atmosferu, da ga organizacija prostora potiče na pozitivno razmišljanje. Ako je prostor neadekvatno uređen kod djece može izazvati tugu, nezadovoljstvo i utjecati na raspoloženje. Samim time ga neće poticati na istraživanje, zainteresiranost, učenje i razvoj (Slunjski, 2008).

Djeca rane dobi istražuju svijet oko sebe na prirodan način. Odgojitelji trebaju pripremiti aktivnosti i materijale koji potiču cjelovito i integrirano učenje. Različita područja glazbena, jezična, matematička i mnoga druga omogućuju djeci istraživanje sadržaja koji su međusobno povezani. Kod djece treba njegovati prirodni i istraživački duh koji se nalazi u njihovoj neposrednoj okolini gdje mogu promatrati prirodne pojave, biljke, životinje te njihov način života. Djecu treba upoznati kako se ponašati u prirodi i kako se odnositi prema njoj (Slunjski, 2008).

2.4. Samoinicirane i samoorganizirane aktivnosti djece

Odgojitelj prilikom dječje aktivnosti bilježi, dokumentira, vodi, promatra i proučava djecu. Samim time odgojitelj zapaža ono što su radili i otkrivali s određenim materijalom. Aktivnosti djece treba poticati i pratiti. Dijete najbolje uči čineći i na prirodan način s konkretnim predmetima. Odgojitelj je osoba koja treba razumjeti dijete, njegov način rješavanja problema i stoga ga potaknuti i podržati na razmišljanje, uočavanje i isprobavanje vlastitih mogućnosti. Dijete je mali istraživač koji je sposoban samostalno organizirati i uključiti se u neku od aktivnosti. Samostalnim otkrivanjem dijete razvija svoje sposobnosti kao što su empatičnost, intelektualnost, socijalne i kreativne potencijale. Aktivnosti u koje se odgojatelj može i treba uključiti on sam treba dobro razumjeti. Također aktivnosti odgojitelj mora precizno i pomno planirati kako bi pratio interes, potrebe i želje djece. Loše osmišljavanje aktivnosti ne omogućavaju djeci integrirani i cjeloviti razvoj, stoga odgojitelj treba razumjeti djetetove potrebe, shvaćanja, želje i mogućnosti. Prilikom praćenja djeteta odgojitelj može shvatiti i ponuditi djetetu još više materijala te neku

aktivnost pretvoriti u projekt gdje dijete može izraziti sve svoje skrivene potencijale. (Slunjski, 2008).

2.5. Suradnja i suradničko učenje djece

Istraživanja djece podrazumijeva suradnju, zajedničko istraživanje i igru. Odgajatelj djecu potiče na zajedničko istraživanje i suradnju s odraslima u bogatom okruženju s raznim materijalima koji potiču na aktivnost. Odgajatelj treba ponuditi puno materijala pa tako djeca mogu zajednički osmisliti ili izraditi neku igru koju će kasnije primjenjivati. Starija djeca mogu mlađima objasniti pravila kako bi se svi zajedno igrali ili istraživali. Kad djeca zajednički izrade uspješno neku igru osjećaju se zadovoljno, korisno i sposobno i time ih potičemo na daljni trud, rad i upornost. Odgajatelj treba dopustiti da se aktivnost razvija prema djetetovim idejama, a ne nametati svoje, treba poticati aktivnost tako da djeca upravljaju njezinim smjerom i razvojem izvođenja jer će dijete intelektualne potencijale angažirati više u aktivnostima koje ga zanimaju nego u onima koje su mu nametnute (Slunjski, 2003).

Osim zajedničkih aktivnosti i konkretne izrade djeca zajednički mogu riješiti određeni problem. Djeci treba omogućiti druženje i s drugim skupinama, starijom i mlađom djecom, tako svi zajedno mogu razmišljati, razmjenjivati ideje i pronaći koje je najbolje rješenje, na način da je svako novo razmišljanje podizalo već dosegnutu razinu razmišljanja i razumijevanja te se razvijati i emocionalno, jer se susreću sa svojom ljutnjom, srećom i tugom (Slunjski, 2003). Tako djeca samoorganizirano međusobno komuniciraju, izgrađuju odnose, povjerenje, međusobno se ohrabruju i potiču, dopunjuju i obogaćuju svoje znanje i jezične sposobnosti (Slunjski, 2008).

2.6. Uključivanje odgojitelja u aktivnosti djece

Djeca se u svakodnevnom životu susreću s mnogim preprekama i problemima koje rješavaju na različite načine. Odrasli te probleme neće vidjeti kao neki izazov ili problem, dok za dijete predstavlja niz izazova. Prema tome koriste mnoštvo različitih strategija kako bi savladali i riješili problem. Kao odgojitelj trebamo imati povjerenja u dijete i smatrati ga sposobnim da samostalno riješi problem. Odgojitelj nije tu da

djetetu pruži gotovo rješenje, nego da ga ohrabruje i potiče na samostalnost, da dijete pokuša i uspije samo riješiti problem i time stječe osjećaj vlastite sposobnosti i sreće. On je usmjeren više na djecu nego na sam sadržaj aktivnosti, prema tome potiče njihovo samopouzdanje, sudjelovanje, autentičan razvoj njihove aktivnosti, samoinicirano i samoorganizirano učenje. „Dijete je autor svog razvoja, a razvoj se ne može (i ne treba) unaprijed isplanirati“ (Slunjski, 2008:9). Odgojitelj treba prepoznati i podržati spontanu zainteresiranost djece i prilagoditi se njihovim interesima i željama, mora biti fleksibilan, slijediti i podržavati aktivnost djece i planiranu aktivnost napustiti. Dob djeteta od uvelike je važnosti jer utječe na razumijevanje problema te podrška odgojitelja mora biti usklađena s razvojnom razinom djeteta. Odgojitelj tijekom neke aktivnosti ili istraživanja djeci nastoji postavljati pitanja kojima ih potiče na razmišljanje i raspravu. Potiče ih na rekapitulaciju i zajedničku procjenu aktivnosti koju on mora promatrati i dokumentirati, koja služi za osmišljavanje novih i zanimljivih iskustava, za nabavu novih resursa te za profesionalnu razmjenu s drugim odgojiteljima, roditeljima i suradnicima. Pomoću dokumentacije djeca se mogu prisjetiti vlastitih aktivnosti i iskustava koja su doživjela i tako im omogućiti bolje razumijevanje tih iskustava. Djeca će izgraditi dublja i bogatija znanja zajedničkim raspravljanjem, nego pojedinačno. (Slunjski, 2008).

2.8. Dijete u središtu oblikovanja odgojno-obrazovnog procesa

Dijete je individua koja se nalazi u središtu odgojno-obrazovnog procesa kojem je potrebno omogućiti raznovrstan materijal, bogato i raznoliko okruženje kako bi samostalno organiziralo aktivnosti i istraživalo. Da bi dijete bilo u središtu odgojno-obrazovnog-procesa potreban je i sam odgojitelj koji mu omogućuje to mjesto. Materijal za igru mora biti takav da zainteresira dijete, pobudi znatiželju, učenje, i istraživanje s drugom djecom i odraslima. Na odgojitelju je da nabavi i osigura takav materijal, on mora biti fleksibilan i dopustiti da djetetova aktivnost teče kako ono želi, on mora promatrati djetetov proces učenja i dokumentirati njegov rad i razvoj. Tako će dijete samostalnim istraživanjem steći vlastito iskustvo, samopouzdanje, samopoštovanje, samostalnost, odgovornost, kritičko mišljenje i zaključivanje. Djeca uče na različite načine, biraju onaj način koji im je lakši, a odgojitelj im daje slobodu jer na taj način brže i lakše uče (Slunjski, 2016).

2.9. Zadaci kognitivnog područja

Zadaci kognitivnog područja obuhvaćaju određena znanja, sposobnosti i vještine koje su međusobno povezane. Kognitivno područje ima pet temeljnih kategorija koje označavaju temeljne procese razvoja područja ličnosti, također ima i subkategorije koje označavaju ključne intelektualne procese kojima se postiže razvoj svake kategorije. Odgojitelji se trebaju puno truditi, educirati kako bi poticali procese kojio stvaruju kognitivni razvoj. Kategorizaciju u ovom području obuhvaćaju:

- konceptualizacija
- razumijevanje
- primjena
- evaluacija
- sinteza (Vujčić, 2013).

2.10. Zadaci afektivnog područja

Afektivno područje povezano je sa osjećajima, vrijednostima i stavovima. Zadatak odgojitelja je da potakne dijete na iskazivanje osjećaja, slobodu izražavanja, izražavanja svojih misli, potreba i želja, istraživanje i učenje. Ove vrijednosti potiču dijete da samostalno dođe do rješenja u različitim životnim situacijama. Afektivno područje prolazi kroz sljedeće stavove:

- primanje
- reagiranje
- vrednovanje
- vjerovanje
- ponašanje (Vujčić, 2013).

2.11. Zadaci psihomotoričkog područja

Psihomotoričko učenje je svrhovito učenje koje obuhvaća tjelesno i misaono djelovanje. Svako učenje i svaki sadržaj ne može funkcionirati bez određenih psihomotoričkih sposobnosti i vještina. Psihomotoričke vještine razvijaju se prema onome što ljudi znaju i osjećaju prema svojim vrijednostima, ciljevima i očekivanjima. Razvojni zadaci ovog područja su:

- opažanje
- oponašanje
- usklađivanje
- produkcija
- stručnost/ kompetencija (Vujčić, 2013).

2.12. Zadaci ponašajnog područja

Prema Hauensteinu dijete uči kao cjelovito biće. U procesu učenja istovremeno djeluju, osjećaju i razmišljaju. Dolazi do integracije učenja i razvijanja ličnosti, odnosno učene, kvalitativne i kompetentne osobe, a da bi se to ostvarilo odgojitelj mora uložiti puno napora, mora promatrati razvoj djece i dosegnute sposobnosti djeteta i u skladu s njima planirati buduće aktivnosti. Hauenstein ponašajno područje djeli na pet zadataka:

- razina stjecanja
- razina asimilacije
- razina adaptacije
- performansa
- razina aspiracije (Vujčić, 2013).

3. Odgojitelj

3.1. Kompetencije odgojitelja

Kompetencije su kognitivne sposobnosti i vještine koje pojedinac posjeduje i njima raspolaže. Profesionalni razvoj odgojitelja mora biti usmjeren na stjecanje znanja, na promjene u njegovim uvjerenjima i ponašanju. Tradicionalna uloga odgojitelja koji je izravno uključen u proces odgoja sve je manje prisutna jer ima sve manje aktivnosti u kojima odgojitelj prikuplja djecu i obrađuje određeni sadržaj. Djeca se slobodno kreću po prostoriji i samoorganizirano stječu znanje i istražuju. Kvalitetna znanja i kompetencije odgojitelja proizlaze iz njihove svakodnevne odgojno-obrazovne prakse. Prema tome profesionalno usavršavanje odgojitelja predškolskog ogoja odvija se u samom dječjem vrtiću, a ne izvan njega (Slunjski, 2008). Različita istraživanja odgojitelje osposobljava za bolje razumijevanje i postupno mjenjanje vlastite prakse te time postaju „refleksivni praktičari“ (Šagud, 2006). Refleksivni praktičar kontinuirano gradi refleksivnu praksu na osnovi vlastitog razmišljanja, istražuje različite načine djelovanja kao odgovor na praktične probleme. Odgojitelji dokumentiraju aktivnosti djece i prikupljaju raznovrsnu dokumentaciju, fotografije, video zapise. Dokumentaciju prikazuju roditeljima i suradnicima te im ona služi za buduće planiranje i organiziranje odgojno-obrazovnog procesa i stvaranja kurikuluma vrtića. Smatra se da skupina odgojitelja u zajedničkoj raspravi mogu postići uvide koje nitko ne od njih ne bi mogao sam, svoja razmišljanja, ideje interpretiraju te se na taj način međusobno motiviraju i omogućuju stalni razvoj kompetencija. Profesionalni razvoj odgojitelja se većinom odnosi na refleksivnu praksu koja pomaže otklanjanju razlike između planiranih i ostvarenih ciljeva. Rasprave koje ulaze u samu svrhu i cilj odgojno obrazovnog rada s djecom su najvrijednije za profesionalni razvoj odgojitelja i odgojno-obrazovnu praksu u vrtiću (Šagud, 2006).

Kompetencije odgojitelja podrazumijevaju odgojiteljev individualni stil rada, odnos prema profesiji i djetetu, očekivanjima i motivaciji, stečena znanja, vještine i stavove, organiziranje i planiranje dječjih aktivnosti, stvaranje programa, poučavanje, donošenje odluka, organiziranje postorno-materijalnog okruženja koji najbolje olakšava razvoj učenja. Mora biti siguran u svoju stručnu kompetenciju, sposoban uvažavati djetetove potrebe i interese, kreativan u stvaranju i realizaciji programa, ravnopravan partner u suradnji s drugim stručnim suradnicima, neovisan od

autoriteta, sposoban razvijati se i stjecati nova znanja, nadograđivati se – kontinuirano učiti, promatrati djecu, poticati, usmjeravati, biti fleksibilan, odnosno ne smije inzistirati na provedbi svojih ideja nego odustati od planiranog smjera i prihvatiti onaj kojim ga djeca povedu, imati sposobnost da improvizira i da se snađe u situaciji koju nije planirao (Slunjski, 2003). Istražuje, traži rješenje, poznaje zajednicu u kojoj radi, poznaje razvojne karakteristike djeteta, postavlja motivirajuća pitanja, ima strpljenja, treba prepoznati kada je djetetu potrebna podrška, spreman je na rizik, prepoznaje različitosti i sličnosti među djecom, prihvaća svako dijete, potiče razvoj socijalnih vještina i socijalni razvoj, potiče razvoj govornog postignuća, jača pozitivne dispozicije i pristup učenju, mora imati razumijevanje za dijete kao individue, surađuje s roditeljima, shvaća da su red i organizacija važni te potiče djetetov fizički, kognitivni, emocionalni, intelektualni, socijalni razvoj djeteta. Odgojitelj mora voljeti odgajati, imati osjećaj zadovoljstva prema poslu te imati pozitivnu sliku o sebi (Šagud, 2006).

3.2. Slika o djetetu

U odgoju je važno kako se odgojitelj odnosi prema djetetu, osobnost i njegova ličnost, način na koji mu nešto govori i kako se ponaša prema njemu, ali i način ponašanja kad nešto ne govori djetetu već mu na taj način šalje određenu poruku za koju ne mora i često nije svjestan. Odgojitelj ne komunicira s djecom samo verbalno i neverbalno, nego i načinom na koji je uredio i organizirao prostorno-materijalno okruženje, pravilima ponašanja, njihovim radovima koje su izradili, ponudom didaktičkih sredstava, slobodi djece u aktivnostima i igri. Dok odgojitelj komunicira s djecom ne analizira, kritizira i ne nameće svoja objašnjenja već ispituje, otkriva i zajedno s djecom istražuje, ne nameće svoja znanja djeci. Odgojitelj mora djetetu stvoriti uvjete da svoja postojeća znanja propituje, provjerava i nadograđuje. Dijete samostalno stječe znanja, ne prisvaja ih od odraslih, odrasli slušaju a dijete govori. Da bi odgojitelj organizirao aktivnosti prethodno mora saznati kakvo znanje dijete posjeduje i na temelju toga organizirati plan i program kako bi dijete znanje nadograđivalo. Slušati dijete znači promatrati ga, što ono radi, istražuje, kako istražuje, o čemu razgovara s drugima, što ga zanima. Psihološka i pedagoška znanja su također važna kako bi odgojno-obrazovni proces bio što kvalitetniji, ali ona nisu uvjet da će pristup djetetu biti kvalitetan. Potrebna je praksa i kvalitetan način

provedbe planiranih aktivnosti. Problem neprimjerenog pristupa djeci javlja se zbog nedostatka znanja i nemogućnosti prepoznavanja vlastitog kvalitetnog ili nekvalitetnog rada i pristupa s djecom. Odgajatelji često misle da rade onako kako znaju da bi s djecom trebalo raditi, a u praksi rade potpuno drugačije. Često se opredjeljuju za suvremeni i humanistički pristup radu s djecom, ali u praksi rade na staromodan način i sprječava dijete da se samostalno izrazi i osamostali. Da bi unaprijedio svoj rad treba započeti od sebe, voditi računa o svojim stavovima i navikama, prepoznavati svoj pristup djeci, tj. kvalitetu svog pristupa, što može postići jedino istraživanjem, učenjem, preispitivanjem svoje odgojne prakse, konzultiranjem s drugim odgojiteljima i savjetovanjem (Slunjski, 2003).

Da bi odgoj bio uspješan važno je povjerenje između odgojitelja i djeteta. Kad odgojitelj ima povjerenja u dijete omogućavat će mu aktivnosti u kojima će dijete stjecati i razvijati nove kompetencije. Kvaliteta rada ovisi o njegovim očekivanjima od djece i njegovoj slici o djetetu. Odnos između odgojitelja i djeteta mora biti ravnopravan i uvažavajući, ako odgojitelj ne poštuje dijete ne možemo isto očekivati od djeteta jer ono uči promatrajući druge. Ako odgojitelj nema povjerenja u dijete, ono neće imati prilike unaprijeđivati i nadograđivati svoje znanje, sposobnosti i mogućnosti te razvijati nove kompetencije. Podcjenjivanje dječjih sposobnosti i mogućnosti često se javlja pa se djeca ne smiju penjati jer bi mogla pasti, ili si sama stavljati hranu u tanjur, igrati se vodom pa se tako sprječava djetetovo istraživanje i učenje (Slunjski, 2003).

Ne razvijaju se sva djeca na isti način, već prema vlastitom načinu koji je određen željama i interesima, prethodno stečenim znanjem, iskustvom, odgojnom sredinom u kojoj se nalaze, tempom učenja pa za odgoj ne postoje određena pravila prema kojima se treba odgajati. Odgojitelji koji odgajaju se također međusobno razlikuju i razmjenjuju svoje ideje i potencijale te se tako nadograđuju. Vrijednosti, temperament i uvjerenja koje posjeduje i cijeni utječu na to kako će organizirati okruženje u vrtiću, kakve će materijale ponuditi djeci i na koji način, koliko će komunicirati s djecom i koliko će ih poticati da međusobno komuniciraju te koliko će uvažavati njihovu kreativnost i inicijativu. Također im neće nuditi neoblikovane ili reciklirane materijale jer to smatra „smećem“, a djeca jako vole takav materijal i mogu se kreativno izraziti. Tako odgojitelj koji je više kreativan će više i lakše poticati kreativnost kod djece (Slunjski, 2003).

3.3. Osobna motivacija odgojitelja

Da bi odgojitelji ispunili različite izazove i zahtjeve koji im se nameću, trebaju imati podršku odgojno-obrazovne institucije i suradnika, te motivaciju za rad. Takva podrška će im uvelike olakšati svladavanje prepreka koje su im se na početku činile nesavladivima da ostvare željeni cilj. Za ostvarenje plana i programa potreban je veliki trud, napor, promjene i odgojno-obrazovne prakse. Odgojitelj se svakodnevno treba usavršavati, prikupljati informacije, organizirati i planirati buduće aktivnosti kako bi unaprijedio odgojno-obrazovni proces (Slunjski, 2016). Stoga, osobna motivacija odgojitelja je značajna.

4. Kako uspješno učiti

4.1. Motivacija

Kod učenja novih sadržaja bitna je motivacija koja nas usmjerava na cilj koji želimo postići. Dijete moramo motivirati tako da bi ga zainteresirali za određeno područje ili aktivnost. Prije postizanja nekog rezultata ili cilja moramo se podsjećati na krajnji rezultat i zadovoljstvo nakon postignutog uspjeha. Ako pokazujemo zadovoljstvo i interes prema novom znanju, lakše i brže ćemo ga usvajati i zadržavati, te će ono biti u funkciji u svakodnevnom životu. Ako su informacije koje učimo zanimljive interes za njih će se povećavati, pa tako i znanje. Kao motivacija mogu poslužiti i nagrade za postignuti cilj. Dijete će se više potruditi ako odgojitelj poštuje njegove, želje, interese rad i upornost. Kod učenja novih sadržaja može postojati i strah od neuspjeha, prema tome prvo se uče lakši sadržaji pa onda teži. Dijete treba vjerovati u sebe i svoje sposobnosti, imati samopouzdanja jer će tako lakše prevladati poteškoće na putu do cilja (Boban, 2002).

4.2. Koncentracija

Prema Boban (2002) za kvalitetno učenje potrebna je koncentracija. Da bi ona bila što upješnija trebamo odrediti mjesto na kojem ćemo uvijek učiti, odrediti vrijeme (sat) u kojem ćemo učiti i vrijeme u kojem ćemo ga ponoviti, svakodnevno učenje stvorit će naviku. Za vrijeme učenja poželjno je maknuti sve predmete koji bi ometali koncentraciju i privlačili pažnju jer i najmanji prekid ometa i smanjuje uspješnost i produžuje vrijeme učenja. Također i osobe iz okruženja, odnosno obitelj i ukućane treba upozoriti na naš plan učenja kako nas ne bi prekidali. Koncentracija se može vježbati tako da razmišljamo o događajima, onome što smo vidjeli, rekli ili radili tijekom nekog perioda u danu. Kada koncentracija počne opadati potrebno je uzeti kratku pauzu, izvoditi vježbe razgibavanja, prošetati na zraku i sl., ali moramo voditi računa da pauza ne bude preduga jer ćemo potrošiti vrijeme na ponovno uvođenje u učenje (Boban, 2002).

4.3. Obrazovanje

Obrazovanje smatramo procesom razvijanja i stjecanja razuma. Čovjek postaje sposoban spoznavati i svjesno djelovati kako bi preživio. Obrazovanje je proces razvoja učenja, stjecanje znanja, razvijanje sposobnosti, vrijednosti i stavova potrebnih tijekom života. Ono započinje od malih nogu, dijete uči čineći istraživajući iz okoline i različitih društva (Slunjski, 2008). Obrazovanje omogućava razvoj svijesti, mišljenja, osjećanja, planiranja, djelovanja u društvenoj okolini. Proces učenja treba pažljivo isplanirati kako bi se u raspoloživom vremenu mogo usvojiti željeni sadržaj. Sadržaj koji djeca uče mora biti primjeren njihovoj dobi i psihomotoričkim sposobnostima. Odgojno-obrazovni proces odvija se u školama ali i izvan njih, a za to su potrebni učitelji, izvori znanja i specijalizirane osobe koje će prenjeti i olakšati usvajanje znanja (Mijatović, 1999). U današnje vrijeme važne su vještine čitanja, pisanja, računanja ali i da osobe steknu znanje o svom okruženju i kulturi življenja. Znanje u obrazovanju se mijenja kroz povijesne okolnosti, lokalnom kontekstu i razumijevanjem onoga što se događa u sadašnjosti i što život nameće. Ljudska populacije često nije spremna na promjene, izazove i često se brzo mora prilagoditi današnjem tempu življenja i učenja (Slunjski, 2015).

Obrazovanje je društveno-individualni proces stjecanja znanja, vještina i navika, razvijanje sposobnosti učenja, poučavanja, vrijednosti i stavova. Smatra se da je obrazovanje društvena i individualna dimenzija. Dijete uči individualno i samostalno, i u suradnji s drugima gdje se događaju razmjene ideja i proširivanje i obogaćivanje znanja (Mijatović, 1999). U užem smislu obrazovanje je proces usvajanja navika, umijeća i znanja, dok se u širem smislu smatra i razvijanjem psihofizičkih sposobnosti i određenog pogleda na svijet. Osoba mora usvojiti znanje vezano uz prirodu, ljudsko društvo, kulturu i organizaciju rada. Mlade generacije trebaju usvojiti iskustva i znanja od svojih predaka kako bi se dalje mogli razvijati i obogaćivati (Vukasović, 2001). Znanja trebaju biti usvojena tako da se mogu upotrebljavati i koristiti tokom života (Vujčić, 2013). Odgojitelji trebaju pomoći djeci da misle i razumiju to što uče, da uče s razumijevanjem, moraju uložiti trud i napor, prevoditi, povezivati, organizirati i reorganizirati, što više obrađuju podatke i vježbaju učenje im postaje lakše i bolje. Tokom učenja nadgledavaju vlastito učenje i mijenjaju pristup učenju ako uvide da je to potrebno (Wolfolk, 2016).

4.4. Odgoj i obrazovanje za održivi razvoj

Kako bi se jedan pojedinac održao na životu i prilagodio današnjim uvjetima potrebni su mu odgoj i obrazovanje. Odgoj i obrazovanje pomaže u da razvije sposobnosti i vrijednosti koji su potrebni za društvenu transformaciju te time posupješiti način razmišljanja i potaknuti ih da svijet učine sigurnijim, boljim i odgovornijim. Ono mu omogućuje stjecanje znanja, vještina, stavova i vrijednosti koje motiviraju pojedince da promijene svoje ponašanje i razmišljanje te poduzimaju mjere koje su korisne za održivi razvoj. Da bi pojedinac mogao razvijati kompetencije potrebna mu je velika količina znanja i razumijevanja iz humanističkih, prirodnih i društvenih znanosti. Prvi problem koji se javlja je kako da ljudi promijene svoje ponašanja i razmišljanja, kako ih motivirati ako su ona problematična odnosno neodrživa. Obrazovanje je ključno u takvom pogledu kako bi osposobilo ljude na rješavanje životnih pitanja okoliša i razvoja, donošenje ispravnih odluka za cijelu zajednicu. Cilj odgoja i obrazovanja je osposobiti pojedinca na život, radne aktivnosti u kojima će donositi važne odluke i znati preuzeti odgovornost (Mićanović, 2011). Temeljne vrijednosti koje odgoj i obrazovanje promiču su poštivanje prava i dostojanstva čovjeka, poštivanje kulture, prirodne i društvene raznolikosti, očuvanje životnog prostora i života na zemlji, održavanje mira i nenasilja (Previšić, 2008). Odgojem i obrazovanjem postiže se razumijevanje odnosa između ljudskog razvoja, održavanja života, razvija se osjećaj društvene povezanosti, razumijevanje i međusobno poštivanje razlika i prihvaćanje drugih (Tatković, Diković, Štifanić, 2015).

Odgoj i obrazovanje za održivi razvoj također podrazumijeva sve razine odgoja i obrazovanja počevši od obitelji, vrtića, škole pa do radnog mjesta i lokalne zajednice. Odgovorni građanin se razvija od vrtića pa kroz cijeli život u kojem pojedinac slobodno izvršava obaveze i poštuje propisana prava. Takav proces nazivamo cjeloživotno učenje jer čovjek i nakon škole uči, usvaja, usavršava se i stječe nova znanja i tako stvara sigurniji, zdraviji i bogatiji svijet čime se poboljšava način življenja. Cjeloživotno učenje pridonjelo je koristi i jačanje kapaciteta u području obrazovanja. Pojam cjeloživotno učenje odnosi se na učenje tijekom cijelog života s ciljem unapređenja znanja i vještina. U to se uključuje sve aktivnosti kroz životna razdoblja u kojima je znanje stečeno, svi procesi učenja, metode učenja s ciljem razvijanja vlastitih sposobnosti (Koska, Puljiz, Gašparović, 2016).

Smatra se da odgoj i obrazovanje za održivi razvoj ističe visokoškolsko obrazovanje koje educira i podučava ljude koji će donositi nove odluke ali koji će sami podučavati mlađe naraštaje. Odgoj i obrazovanje za održivi razvoj zahtjeva nova znanja, nova ponašanja i djelovanja, te posebno nove kompetencije za upravljanje promjenama koje su potrebne za budućnost (Tatković, Diković, Štifanić, 2015).

Prema Miljević-Rički i suradnicima (2001, 13-15) postoji pet koncepcija odgoja i obrazovanja za održivi razvoj:

1. Međuovisnost – u svijetu su svi međusobno povezani (ljudi, događaji, trendovi)
2. Poznavanje drugih i poštivanje različitosti – poznavanje različitih kultura i povijesti vlastitog naroda, upoznavanje osoba drugih naroda i kultura
3. Socijalna pravda – upoznavanje s ljudskim pravima, osim prava čovjek mora izvršavati obaveze, prava su različita ovisno o djelovima svijeta
4. Sukobi i njihovo rješavanje – poznavanje i rješavanje različitih sukoba, prepoznavanje njihovih uzroka, shvaćanje da mir ima različite manifestacije kao negativni i pozitivni mir
5. Koncept promjena i budućnosti – razumijevanje glavnih problema sadašnjeg i budućeg razvoja, spoznaje o poželjnim i nepoželjnim promjenama, spoznaje o osobnim mogućnostima za promjene.

5. Metodologija istraživanje

5.1. Cilj istraživanja

Cilj istraživanja je ispitati roditelje na koji način njihova djeca prepoznaju dobro i loše ponašanje, kako pokazuju da imaju povjerenja, na koji način izražavaju svoje želje, na koji način koriste nove vještine, primjenjuje osnovna životna pravila, na koji način imitiraju odrasle i kako se prilagođavaju novim situacijama. Drugim riječima, cilj je ispitati kako djeca uče.

5.2. Postupak istraživanja

Za istraživanje je pripremljen intervju. Ispitanici su odgovarali na postavljena pitanja kratkim i sažetim odgovorima.

5.3. Uzorak

U istraživanju je sudjelovalo 10 roditelja djece u razdoblju između četvrte i sedme godine, muškog i ženskog spola. Sva djeca pohađaju dječji vrtić.

5.4. Instrument

Za istraživanje je korišteno 12 pitanja podjeljenih u 4 područja. Svako područje sadrži po tri pitanja iz afektivnog, kognitivnog, psihomotoričkog i ponašajnog područja. Afektivno područje sadrži pitanja: „Kako se dijete osjeća kad poštuje pravila ili kad ih krši? Kako dijete pokazuje da ima povjerenja u vrtićku skupinu / obitelj? Kako prepoznajete da je dijete zadovoljno ili nije zadovoljno?“ Kognitivno područje sadrži pitanja: „Na koji način je dijete naučilo prepoznati što je dobro, a što loše? Na koji način je dijete naučilo izraziti svoje želje? Na koji način je dijete naučilo istraživati?“ Psihomotoričko područje sadrži pitanja: „Na koji način dijete koristi nove vještine u svakodnevnom životu? Na koji način se dijete koristi tehnologijom? Na koji način dijete primjenjuje osnovna životna pravila?“ Ponašajno područje sadržavalo je

pitanja: „ Na koji način dijete imitira život odraslih? Na koji način se dijete prilagođava novim situacijama? Kako se dijete ponaša kad želi ostvariti svoje namjere / želje?

5.5. Rezultati istraživanja i rasprava

Afektivno područje

Na prvo pitanje koje je glasilo: Kako se dijete osjeća kad poštuje pravila ili kad ih krši? ispitanice su odgovorile ovako:

Kad ih poštuje, osjeća se kompetentno. Kad ih krši, zna da je pogriješilo i nastoji ispraviti ponašanje.

Kad ih krši je ljut, jer mu se ne dopusti što želi.

Bude isfrustrirano kada nije po njegovom, ali u biti nije svjestan koliko je dobro za njega poštivati pravila.

Kad poštuje pravila, dobije pohvalu pa je zadovoljno. Kad ih krši je upozoreno ili kažnjeno pa je tužno.

Kad ih krši s namjerom, osjeća se loše nakon nekog vremena.

Kad ih poštuje osjeća se zadovoljno, a kad ih ne poštuje osjeća se posramljeno

Kada ih poštuje osjeća se sretno i ponosno. Kada ih krši, tužan je i rasplače se.

Kad ih poštuje je sretno, a kad ih krši osjeća se tužno i potišteno.

Shvaća kad ih krši, prizna pogrešku. Voli poštivati pravila.

Kada ih poštuje je zadovoljno i ponosno, a kada ih krši potišteno.

Ispitanice su većinom odgovorile da se djeca osjećaju kompetentno i zadovoljno kad poštuju pravila što govori o tome da djeca trebaju pravila zajedno donositi sa svojim odgojiteljima te zajednički stvarati svoju zajednicu u kojoj će se osjećati ugodno i prihvaćeno.

Drugo pitanje koje je glasilo Kako dijete pokazuje da ima povjerenja u vrtičku skupinu / obitelj? ispitanice su odgovorile ovako:

Tako što rado tamo odlazi i ostaje

U vrtić rado odlazi i kod kuće priča što rade, te često spominje svoje prijatelje.

Rado ide u vrtić, voli odgajateljicu i svoje prijatelje.

Želi rado u vrtić. Tužno je ako ne ode u vrtić.

Suradnjom i sudjelovanjem u aktivnostima.

Dijeli svoje osjećaje i probleme.

Jako je zadovoljno. U obitelji se osjeća sigurno i voljeno.

Ima potpuno povjerenje i u vrtić i u obitelj te se osjeća sretno i voljeno.

Priča ako je odgojiteljica opomenula nekoga i ima povjerenja da može odgojiteljici reći ako vidi nepravdu.

S veseljem odlazi u vrtić.

Ispitanice su odgovorile kako su djeca sretna i zadovoljna kad odlaze u dječji vrtić jer se osjećaju prihvaćeno, voljeno i imaju povjerenja jedni u druge. Međusobno pokazuju i izražavaju svoje misli i osjećaje te na taj način uče kako je međusobna komunikacija i interakcija važna za održavanje zajednice.

Treće pitanje koje je glasilo: Kako prepoznajete da je dijete zadovoljno ili nije zadovoljno? ispitanice su odgovorile ovako:

Kad je zadovoljan uključuje se u aktivnosti i aktivno je. Kad je nezadovoljno to iskazuje plačem ili riječima.

Priča što ga veseli, smije se.

Samo mi ispriča s čime je zadovoljan, a s čime nije.

Kad je zadovoljna je sretna i spremna na suradnju. Kad je nezadovoljna suprotno

Kada je nezadovoljno jako je nervozno (protestira).

Prema ponašanju.

Izrazi se i vidi se po njegovom izrazu lica.

Po izrazu lica.

Izrazi se verbalno, suzama ili osmjehom.

Nezadovoljno je kada je povučeno u sebe. Zadovoljno je kada veselo obavlja zadane zadatke.

Ispitanice su dale različite odgovore na postavljeno pitanje. Svako dijete različito izražava svoje osjećaje. Kada njihove želje nisu zadovoljene, izražavaju ljutnju i tugu. U dječjem vrtiću djecu se pokušava naučiti kako njihove potrebe neće svaki put biti zadovoljene te kako da ih lakše prihvate.

Kognitivno područje

Četvrto pitanje glasilo je: Na koji način je dijete naučilo prepoznati što je dobro, a što loše? ispitanice su dale ovakve odgovore:

Tako što ga se usmjeravalo i objašnjavalo čemu je to tako.

Razgovorom i upornim ponavljanjem

Kroz igru najviše.

Upozorenjem i razgovorom.

Kroz razne priče i situacije u životu.

Od roditelja, odgojitelja i okoline.

Primjerima koje bi mu pokazala kroz igru.

Kroz pohvale i napomene.

Kroz razgovor s odraslima i promatranjem.

Kroz odgoj i promatranje odraslih.

Ispitanice su većinom odgovorile da djeca propoznaju dobro i loše ponašanje pomoću promatranja odraslih. Odgojitelj ih pohvaljuje za dobro ponašanje i upozorava za loše postupanje i time dijete stječe spoznaje ako je nešto dobro ili loše učinilo.

Peto pitanje glasilo je: Na koji način je dijete naučilo izraziti svoje želje? ispitanice su odgovorile ovako

Tako što ga se poticalo, npr. „Reci mi što želiš, ja ne znam što ti želiš ako mi ne kažeš“

Razgovorom.

Uz puno razgovora i strpljenja u razgovoru s njim.

Učenjem.

Tako što ih samo izverbalizira.

Tako što je otvoreno i kaže što želi.

Riječima.

Riječima i suzama.

Pokušajima ponavljanja i molbama.

Razgovorom.

Ispitanice su odgovorile kako djeca svoje želje i potrebe najčešće iskazuju riječima, odnosno verbalno. Djecu se potiče na komunikaciju kako bi razvila govorno-komunikacijske sposobnosti te bila komunikativna i otvorena.

Šesto pitanje glasilo je: Na koji način je dijete naučilo istraživati? ispitanice su odgovorile ovako:

Tako što ga se poticalo i puštalo u samostalne i samoinicijativne aktivnosti.

Ponudom raznovrsnih materijala.

Kroz razne igre, predavanja.

Samostalno i navođenjem.

Kroz igru.

Slobodom i poticanjem.

Samostalno, po prirodi je znatiželjan ali i uz poticaj roditelja.

Pokušajima i pogreškama

Zanimanjima za određene stvari i pitanjima o tome.

Samostalno.

Ispitanice su većinom odgovorile kako djeca istražuju samostalno i kroz igru. Odgojitelj djeci treba ponuditi materijal, prostor i slobodu u kojoj ona uče kako postati samostalna i samoorganizirana.

Psihomotoričko područje

Sedmo pitanje glasilo je: Na koji način dijete koristi nove vještine u svakodnevnom životu? ispitanice su odgovorile ovako:

Tako što ih isprobava.

Implementira ih u postojeće.

Samostalan je, ne da da mu ja pomognem ako može sam.

Istraživanjem ili učenjem od okoline.

Kroz igru i zadatke.

Oponašanjem roditelja, djedova, baka.

Ponavljanjem svega što je novo i oponašanjem odraslih.

Kroz igru.

Kroz igru.

Ispitanice su odgovorile kako djeca stječu vještine kroz igru, oponašanjem, isprobavanjem i promatranjem. Kako bi djeca naučila i stekla različite vještine i razvijala svoje sposobnosti odgojitelj mora ponuditi što više različitih materijala i aktivnosti koje im omogućavaju logičko zaključivanje, razmišljanje i zajedničko rješavanje problema.

Osmo pitanje glasilo je: Na koji način se dijete koristi tehnologijom? ispitanice su odgovorile ovako:

Gledajući crtani (TV, mobitel).

Na računalu gleda animirane filmove.

Voli igrati igrice na tabletu, sli uz ograničenje. Zna koje smije i koje ne smije.

Igra igrice na tabletu.

Gleda crtiće i igra igrice.

Igra igrice i gleda filmove.

Koristi se tehnologijom ograničeno.

Jako malo je koristi.

Koristi računalo, mobilnih uređaja i tableta.

Ograničeno i umjereno.

Ispitanice su odgovorile da se djeca koriste mobitelima, tabletima, računalom i na taj način usvajaju informatičko-komunikacijske kompetencije. Svoje znanje i spoznaje izgrađuju kroz video igre i gledanje animiranih filmova. Majke napominju kako djeca koriste tehnologiju ograničeno jer duga uporaba loše utječe na njihov razvoj.

Deveto pitanje glasi: Na koji način dijete primjenjuje osnovna životna pravila? ispitanice su odgovorile ovako:

Tako što ih poštuje.

U svakodnevnom životu, u komunikaciji s drugima.

Zna da mora pospremiti iza sebe, da ne smije ostaviti nered ako se ne igra.

Učenjem od starijih i usmjeravajući.

Tako što imitira odrasle.

Očekuje od svih jednaka poštivanja pravila.

Promatrajući druge.

Koristeći ih u svakodnevnom životu.

Kroz rutinu i vježbu.

Kroz demonstraciju.

Majke su odgovorile kako djeca osnovna životna pravila uče kroz različite aktivnosti, promatranjem i imitiranje odraslih i vježbom. Poželjno je da se takve aktivnosti ponavljaju kako bi dijete usvojilo ta pravila i naučilo ih koristiti te time postati odgovornim i aktivnim građaninom.

Ponašajno područje

Deseto pitanje glasilo je: Na koji način dijete imitira život odraslih? ispitanice su odgovorile ovako:

Promatrati naše reakcije i postupke te na isti način reagira u sličnim situacijama (npr. kad je ljut).

Igrom i ponavljanjem razgovora.

Obavlja osnovne stvari kao što je samostalno oblačenje, samostalno jede i sl.

Imitacijom odraslih, igranjem, izvršavanjem svakodnevnih osnovnih pravila, higijene.

Kroz igru i glumu.

Kroz igru uloga i glumom.

Tako što ih promatra i oponaša.

Kroz igru imitira odrasle.

Kroz igru.

Ne oponaša prečesto.

Ispitanice su odgovorile kako smatraju da djeca uče promatrajući. Pokušavaju imitirati sve što napravimo i to prikazuju u igri. Odrasli često zanemaruju svoje postupke jer smatraju da su djeca premalena da bi to shvatila i upravo tu dolazi do pogreške. Ne trebamo brinuti ako nas dijete uvijek ne sluša, važno je znati kako nas uvijek gleda i prati kako postupamo i što radimo.

Jedanaesto pitanje glasilo je: Na koji način se dijete prilagođava novim situacijama? ispitanice su odgovorile ovako:

Sramežljiv je i oprezan.

U početku je nepovjerljivo dok ne stekne sigurnost.

Poštujući pravila i učini onako kako mu kažemo da mora.

Bude malo povučeno ali s vremenom stekne povjerenje i sigurnost.

Poštuje pravila i promatra druge.

Tako što promatra ostalu djecu.

Nesigurno, dok ne stekne povjerenje u okolinu.

Jako dobro.

Drži se po strani i promatra, i pokuša ako želi.

Vrlo lako. Društveno je i zainteresirano za bilo kakve aktivnosti.

Ispitanice su različito odgovorile na postavljena pitanja. Navode kako djeci treba vremena da se prilagode u novim situacijama. Vrijeme prilagodbe je stresno za dijete ali i za roditelje. U ovom procesu odgojitelj ima veliku važnost, djetetu treba dopustiti da izrazi svoje emocije, da stekne povjerenje u odgojitelja i djecu kako bi se moglo uključiti u aktivnosti i sam odgojno obrazovni proces.

Dvanaesto pitanje glasi: Kako se dijete ponaša kad želi ostvariti svoje namjere / želje? Ispitanice su odgovorile:

Uporan je i to verbalizira.

Uporno pita i traži što želi.

Kaže što želi. Malo protestira ako mu ne ispunimo želje ali nađemo uvijek neki kompromis.

Najprije ih izrazi riječima.

Vrlo je uporno.

Umiljato.

Izrazi ih verbalno, a ponekad suzama.

Uporno je, ponekad i razgovorom.

Kroz demonstraciju.

Uporan je. Ponekad plače ako ne može ostvariti svoje namjere.

Ispitanice su većinom odgovorile kako djeca svoje želje izražavaju verbalno, ponekad plačući ili demonstracijom. Djeca kao mali istraživači su puna potencijala i uporna u pokušaju ostvarivanja svojih želja i potreba. U tom procesu potreban im je odgojitelj koji treba poticati njihove interese i želje za učenjem i istraživanjem.

6. Zaključak

Cilj odgoja i obrazovanja je osposobiti dijete kroz igru i istraživanje da samostalno rješava probleme, izražava kritičko mišljenje, kreativnost, metakogniciju, jača samopoštovanje i samopouzdanje, planira i upravlja osobnim razvojem, potiče razvoj emocionalnih i socijalne kompetencija, prilagođava se grupnom radu i prihvaća ideje drugih, razvija govorne i komunikacijske sposobnosti te informatičke kompetencije. Dijete treba otkriti kao pojedinca za sebe i dati mu izbor i slobodu u aktivnostima koje ga zanimaju. Ono je stvaralačko biće kojeg pokreću želje, volja, potrebe, interesi, ideje. Da bi stvarao i djelovao mora u tim aktivnostima pronaći smisao, predvidjeti neki cilj i svrhu. Odgojitelj u tom procesu mora steći povjerenje u dijete i obratno. Njihova komunikacija mora biti dvosmjerna, temeljiti se na partnerskim odnosima i razumijevanju. Dječji vrtić je ustanova koja predstavlja samo dio djetetova učenja te se ono nastavlja kroz školovanje koje je potrebno kako bi se pojedinac snašao u problemskim životnim situacijama i kako bi uspio preživjeti.

Cilj istraživanja je ispitati na koji način djeca stječu kompetenciju učiti kako učiti, kako uče i istražuju, kako stječu sposobnosti, vještine i odgovornost, kako prepoznaju što je dobro, a što loše, kako izražavaju svoje želje, interese, svoje osjećaje, kako primjenjuju životna pravila i kako ih poštuju te na koji način se prilagođavaju novim situacijama i problemima.

Rezultati pokazuju kako djeca imaju različite sposobnosti, interese, osobnosti, svako dijete uči i usvaja na svoj način. Djeca uče i stječu nove vještine promatrajući odrasle i okolinu u kojoj se nalaze. Svoje želje i osjećaje izražavaju verbalno i spoznaju kako i drugi imaju svoje potrebe koje trebaju poštivati. Djeca se prilagođavaju na život u zajednici gdje postoje određena pravila koja treba poštivati, prilagođavati im se ali ih i zajednički donositi. Zajedničko donošenje odluka ih čini ravnopravnim članovima grupe te se osjećaju sigurnije i prihvaćeno.

7. Popis literature

1. Boban, A. (2002). *Kako uspješno učiti a što manje se mučiti*. Zagreb: Centar za dopisno obrazovanje Birotehnika.
2. Koska, V., Puljiz, I., Gašparović, F. (2016). *K internalizaciji obrazovanja – sudjelovanje republike hrvatske u programu za cjeloživotno učenje*. Zagreb: Agencija za mobilnost i programe EU.
3. Miljević-Riđički, R., Maleš, D., Rijavec, M., (2001). *Odgoj za razvoj*. Jastrebarsko: Naklada Slap
4. Mijatović, A. (1999). *Osnove suvremen pedagogije*. Zagreb: Hrvatski pedagoško-književni zbor.
5. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta (2014). *Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje*. [Online] Dostupno na: <http://www.azoo.hr/images/strucni2015/Nacionalni-kurikulum-za-rani-i-predskolski-odgoj-i-obrazovanje.pdf> [Pristupljeno: 5. kolovoza 2018.]
6. Mušanović, M., Lukaš, M. (2011). *Osnove pedagogije*. Rijeka: Hrvatsko futuruloško društvo.
7. Preporuka Europskog parlamenta i savjeta. (2006). *Europski referentni okvir za cjeloživotno učenje: o ključnim kompetencijama za cjeloživotno učenje*. Dostupno na: file:///C:/Users/Ozy/Downloads/preporuka_eu_par_hrv.pdf [Pristupljeno: 18. rujna 2018.]
8. Pletenac, V. (2004.) *Put prema uspješnom učenju ili kako treba učiti*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
9. Prijedlozi dopuna i izmjena Nacionalnog kurikuluma za rani i predškolski odgoj i obrazovanje. [Online] Dostupno na: <http://www.kurikulum.hr/wp-content/uploads/2016/02/RIPO-18.2-PRAVI.pdf> [Pristupljeno: 14. rujna 2018.]
10. Slunjski, E. I sur. (2015). *Izvan okvira – kvalitetni iskoraci u shvaćanju i oblikovanju predškolskog kurikuluma*. Zagreb:Element.
11. Slunjski, E. I sur. (2016). *Izvan okvira 2: Promjena od kompetentnog pojedinca i ustanove do kompetentne zajednice učenja*. Zagreb: Element
12. Slunjski, E. (2008). *Dječji vrtić zajednica koja uči: mjesto dijaloga, suradnje i zajedničkog učenja*. Zagreb: Spektar Media d.o.o.

13. Slunjski, E. (2003). *Devet lica jednog odgajatelja*. Zagreb: Mali profesor.
14. Šagud, M. (2006.) *Odgajatelj kao refleksivni praktičar*. Petrinja: Visoka učiteljska škola Petrinja.
15. Tatković, N., Diković, M., Štifanić, M. (2015). *Odgoj i obrazovanje za razvoj danas i sutra: ekološke i društvene paradigme*. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli.
16. Tatković, N., Močinić, S. (2012). *Učitelj za društvo znanja- pedagoškijske i tehnološkijske paradigme bolonjskog procesa*. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli.
17. Tatković, N., Ružić-Baf, M. (2011). Računalo-komunikacijski izazov djeci predškolske dobi. *Informatologia*, 44(1), 27-30.
18. Vasta, R., Haith, M. M., Miller, S. A. (1997). *Dječja psihologija*. Zagreb: Naklada Slap.
19. Vujčić, V. (2013). *Opća pedagogija: novi pristup znanosti u odgoju*. Zagreb: Hrvatski pedagoško-književni zbor.
20. Vukasović, A. (2001). *Pedagogija*. Zagreb: Hrvatski katolički zbor „MI“
21. Woolfolk, A. (2016). *Edukacijska psihologija*. Jastrebarsko: Naklada slap.

8. Prilog

Pitanja za intervju

Afektivno područje

1. Kako se dijete osjeća kad poštuje pravila ili kad ih krši?
2. Kako dijete pokazuje da ima povjerenja u vrtićku skupinu / obitelj?
3. Kako prepoznajete da je dijete zadovoljno ili nije zadovoljno?

Kognitivno područje

1. Na koji način je dijete naučilo prepoznati što je dobro, a što loše?
2. Na koji način je dijete naučilo izraziti svoje želje?
3. Na koji način je dijete naučilo istraživati?

Psihomotoričko područje

1. Na koji način dijete koristi nove vještine u svakodnevnom životu?
2. Na koji način se dijete koristi tehnologijom?
3. Na koji način dijete primjenjuje osnovna životna pravila?

Ponašajno područje

1. Na koji način dijete imitira život odraslih?
2. Na koji način se dijete prilagođava novim situacijama?
3. Kako se dijete ponaša kad želi ostvariti svoje namjere / želje?

9. Sažetak

Ovim završnim radom nastoji se analizirati stjecanje i razvijanje kompetencija učiti kako učiti kod djece predškolske dobi. U teorijskom dijelu završnog rada opisuje se razvijanje i stjecanje kompetencija ključnih za djetetovo učenje, spoznavanje i razvoj. Dijete je mali istraživač koji počinje učiti od malih nogu. U njihovom razvoju okruženje je bitan čimbenik za istraživanje. Dijete samostalno i samoorganizirano stječe znanje iz okoline koja ga potiče na istraživanje. Poticajna okolina treba odgovarati djetetovim interesima, željama i potrebama kako bi samostalno dolazilo do novih rješenja, spoznaja, ideja koje mu pomažu učiti kako učiti. Uloga odgojitelja u tom procesu učenja je da organizira takvu okolinu, kvalitetan plan i program aktivnosti.

U metodološkom dijelu rada provedeno je istraživanje tj. proveden intervju s roditeljima djece koja pohađaju dječji vrtić kako bi se došlo do zaključka na koji način njihova djeca uče, kako se osjećaju u pojedinim situacijama, kako izražavaju svoje želje i osjećaje te kako je naučilo istraživati i koristiti nove vještine.

Istraživanje je pokazalo kako djeca promatrajući okolinu, odrasle i brojne životne situacije obogaćuju svoje znanje, stječu i razvijaju kompetencija učiti kako učiti.

Ključne riječi: učiti kako učiti, obrazovanje, kompetencije, odgojitelj, dijete

10. Abstract

In this thesis, I try to analyze the acquisition and development of competences of learning how to learn with pre-school children. The theoretical part of the thesis describes the development and acquisition of competencies crucial for children learning, cognition and development. A child is a small researcher who begins to learn from an early age. In their development, the environment is an essential factor in the expression and research. A child independently and self-organized acquires knowledge from the environment which encourages him to explore. The stimulating environment should be responsive to the child's interests, desires, and needs so that child can come up with new solutions, cognitions, and ideas which help him learn how to learn. The educator's role in this learning process is to organize such an environment, a quality plan, and activity program.

In the methodological part of the thesis, a research was conducted, i.e., an interview with the parents of children attending kindergarten to conclude how their children learn, how they feel in certain situations, how they express their desires and emotions, and how they have learned to explore and use new skills.

The research has shown that children looking at the environment, adults and numerous life situations enrich their knowledge, acquire and develop competences to learn how to learn.

Key words: learn how to learn, education, competences, educator, child